

Yılbaşında kararlı ve uygun bir başlangıç yapmamıza karşın, hem ülke ve Orta Doğu hem TTB gündemi esas olarak bizden kaynaklanan nedenlerle, dergimizin zamanlaması için verdiğimiz sözü yerine getiremedik. Öncelikle okurlarımızdan özür dileriz. Dördüncü sayımız Aralık ayına kadar çıkmadı. TBMM'de Sağlık Bakanlığı'nın 2015 yılı bütçe sunumu yapıldı ve gelecek yılın bütçesi Genel Kurul'da kabul edildi. Hâl böyle olunca, sizlerle bu sayfalarda paylaşacağımız ana konu da kendiliğinden ortaya çıkmış oldu.

Bilindiği gibi, ülkemizde "Genel Bütçe", Hükümet tarafından TBMM Başkanlığı'na gönderilip, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşüldükten sonra, Genel Kurul'un kabulü ve Cumhurbaşkanı'nın onayından sonra, Resmi Gazete'de yayımlanmasıyla uygulamaya giriyor. Dolayısıyla, genel bütçe olarak ifade edilen, esas itibarıyla bir yasadır. Bununla birlikte, diğer çoğu yasadaki farklı olarak uygulama süresi bir yıl ile sınırlıdır.

Genel bütçenin içeriği toplumsal kaynağın nasıl yaratılacağı ve kullanılacağı, kimlerden alınıp kimlere ve ne için verileceğinin özetle, sınıflı toplumlarda sınıfsal eşitsizlikler üzerinden sınıf mücadelesinin durumun olabileceğince nesnel göstergesidir. Önümüzdeki 2015 Yılı Bütçe Yasası da Türkiye'de sermaye sınıfının, siyasal temsilcileri aracılığıyla, neredeyse mutlak hâkimiyetini ifade etmektedir. Bu genel tespitten sonra, Sağlık Bakanlığının 2015 yılı bütçesini Sağlık Bakanının 20 Kasım 2014 tarihinde, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda gerçekleştirdiği sunumundan da yararlanarak değerlendirebiliriz.

Bakan, başlangıçta 2014 yılı verilerinin, aynı yılın Ocak-Eylül aylarına ait verilerin bütün bir yıla projeksiyonu olduğu ve yıl sonu enflasyon ora-

nının %9.4 olarak alındığını (oysa, aynı günlerde halka yansımaları %14'ü aştı), sağlık kurumlarındaki mülkü Bakanlığa ait olmayan donanım ile kadrolu olmayan personelin de Bakanlığa ait gibi gösterildiğini açıkladı. Diğer bir ifadeyle, leasing şirketlerinden kiraladıkları donanımlarla, taşeron şirketler adına çalışan sağlık emekçilerini de kendilerininmiş gibi gösteriyorlar. Halbuki, Bakan'dan beklenen bu emekçilerin de en kısa zamanda, Sağlık Bakanlığı kadrolarında güvenceli çalışma biçimlerine geçirmeleridir.

Sağlık Bakanı, Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşları (SB ve BK)'nin (Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü ve Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu) toplam merkezi yönetim bütçesini 2014 yılı için 18 milyar 647 milyon TL, 2015 yılı için ise 20 milyar 378 milyon TL, yıllar arası artışı da %9.3 olarak belirtmiştir. Oysa, Bakan'ın sunumunun başlangıcında yer verilen enflasyon farkı dikkate alındığında, artış değil, 22 milyon TL'lik reel bir azalış söz konusudur. Bununla birlikte, bütçe içindeki en büyük payın, %48 ile yalnızca yönetsel işlevi olup, doğrudan herhangi bir sağlık hizmeti üretmeyen Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu'na ait olduğu dikkat çekmektedir.

SB ve BK'nin 2014 yılı toplam merkezi yönetim bütçelerinden kişi başına düşen pay 243 TL, 2015 yılı için de 266 TL'dir. Bilindiği gibi, ülkemizde kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetlerinin sunumundan Türkiye Halk Sağlığı Kurumu sorumludur. Bu kurumun bütçesi üzerinden kişi başına koruyucu sağlık hizmetleri için harcanacak paranın da 2014 yılı için 90 TL, 2015 yılı için de 98 TL ile sınırlı olduğu görülmektedir.

SB ve BK'nin merkezi yönetim bütçelerini personel ve sosyal güvenlik devlet prim giderlerini dışarıda

tutarak incelediğimizde ise 2013, 2014 ve 2015 yılları için SB bütçesinin %52, %49 ve %48'inin, aynı yıl sırasıyla, Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu bütçesinin üç yıl için de %92'sinin, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu bütçesinin %24 ve iki yıl için de %25'inin, Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü bütçesinin üç yıl için de %20'sinin ve Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu bütçesinin %34, %37 ve %33'ünün, SB ve BK'nin bütçe toplamalarının da 2013'de %60, 2014 ve 2015 yıllarında da %61'inin personel ve sosyal güvenlik devlet prim giderleri için ayrılmış olduğu izlenmektedir. Buna göre, SB ve BK tarafından doğrudan hizmet gideri (cari ve yatırım) olarak kullanılabilir, kalan yaklaşık %40'lık pay üzerinden sağlık hizmetleri için kişi başına harcanabilecek toplam paranın, 2013 yılı için 88 TL, 2014 yılı için 96 TL ve 2015 yılı için de 105 TL olabileceği görülmektedir.

Bakan sunumunda, 2013 yılı için bebek ölüm hızını binde 7,8, beş yaş altı ölüm hızını da 10,3 olarak açıklamış ancak kaynak belirtmemiştir. Halbuki 2013 yılında gerçekleştirilen Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarına göre Türkiye'de bebek ölüm hızı binde 13,0, beş yaş altı ölüm hızı da binde 15,0'tir. Bakan'ın sunumunda kaynağı meçhul bilgi paylaşmanın yanı sıra bazı verilere yer vermemeyi de tercih ettiğini izlemekteyiz.

Bakan Müezzinoğlu 2014 yılı bütçe sunumunda, "Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele Kızamık", başlığı altında 2008 yılından beri ülkemizde yerli kızamık vakası görülmediğini, Avrupa'da kızamığın kontrol altına alınmamasının son bir yıldır ülkemizi de etkilediğini ve bu sorunun büyük ölçüde kontrol altına alındığını belirtmişti. 2015 yılı sunumunda ise ne kızamık ne de çocuk felciyle ilgili hiçbir bilgiye yer verilmediği adeta sorunun üstünün örtülmeye çalışıldığı izlenmektedir.

Hekime başvuru sayısı yıllara göre değişmemekle birlikte, ortalama 8,2 başvurunun 5,3'ü (%65) hastane başvurusudur. Önceki yıl için ise bu sayı 5,1 (%62)'dir. Hastaneye başvurular olması gereken tersine işlemekte (aile hekimleri yerine hastane) hem de bu çelişki yıllar içinde artmaktadır.

Oysa, olması gereken tam tersidir. Oy kaygısı nedeniyle sevk sistemini kaldıran AKP Hükümetleri, uzun hastane kuyruklarında bunalan yurttaşın özel hastanelere yönelmesini hedeflemektedir. Gözlemlerimiz ve aile hekimlerimizin bildirimleri, aile hekimliği poliklinik işlemlerinin çok büyük bölümünün reçete tekrarıyla oluştuğu yönündedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, Bakan'ın 2014 yılı bütçe sunumunda yıllık başvuru yine 8,2 olmakla birlikte, bunun 3,1'i aile hekimine, 5,1'i (%62'si) de hastaneye başvuru olarak sunulmuştur. Söz konusu durum birinci basamak sağlık hizmetlerinin kullanımının azaldığını göstermektedir.

Aile Hekimliği Uygulaması, başlığı altında aile hekimi sayısının 22.497 olduğu belirtilmektedir. Buna göre, aile hekimi başına düşen ortalama nüfusun 3.408 olduğu hesaplanmıştır. SB, 2010 yılında Sağlıkta Dönüşümün önemli bir bileşeni olarak ilân ettiği kendi kriterine (3.000 'in altı) dahi ulaşamamıştır.

Bakan'ın sunumundaki dikkat çekici alanlardan biri de ağız ve diş sağlığı hizmetleridir. SB kadrolarındaki diş hekimi başına düşen kişi sayısı 10.155'tir. Sorun diş hekimi yokluğu değildir. Sorun kamunun, SB'nin bu alanda hizmet sunumundan kaçınmasıdır.

Sağlık Bakan'ının sunumda kamu sağlık harcamalarının faiz dışı kamu harcamaları içindeki payının yıllar içinde azalmış olduğu görülmektedir. Özetle, AKP Hükümetleri kamu harcamaları içinde sağlığın payını yıllar içerisinde azaltmıştır. Bununla birlikte, Bakan, önceki yıl yaptığı sunumunda aynı bilgileri aynı

veri kaynağından alarak sunmuş olmasına karşın, bütün sayılar farklılık göstermektedir. Bakan, 2014 bütçe sunumunda, kamu sağlık harcamalarının 2003 yılında 38.573, 2010 yılında 60.031, 2011 yılında 63.474 ve 2012 yılında da 62.627 milyon TL olarak gerçekleşmiş olduğunu belirtirken, bir yıl sonraki sunumunda aynı yıllar için 42.473, 66.100, 69.891 ve 69.129 milyon TL olarak sayıları paylaşmıştır. Sözlü ya da yazılı hiçbir gerekçenin paylaşılmadığı bu durum bile tek başına, Sağlık Bakanı Müezzinoğlu'nu ve AKP tarafından kurulmuş 62. Hükümet'in güvenilirliğini sorgulamaya yeterlidir.

Cepten Yapılan Sağlık Harcamasının Toplam Sağlık Harcaması İçindeki Oranı, (%) başlığında Bakan, bu oranın 2012 yılı için %15,4, 2013 yılı için ise %9,0'luk bir artış ile %16,8 olduğunu açıkladı. Sonuç olarak Bakan, sunduğu verilerle de kişilerin sağlık hizmetleri için yaptıkları harcamaların arttığını ifade etmiştir. Bakan'ın cepten yapılan sağlık harcamasının toplam sağlık harcaması içindeki oranı, başlığının verisini aldığı kaynak olan TÜİK, bu veriyi hane halkı sağlık harcamasının toplam sağlık harcamasına oranı olarak ifade etmektedir ve her iki veri de uyumludur. Ancak, bu rakamların büyük bir aldatmaca olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Çünkü cepten yapılan sağlık harcamalarının toplam sağlık harcamaları içindeki oranı başlığının gerçek verisi 2012 yılı için %76,9, 2013 yılı için ise %77,2'dir.

Bakan sunumunda kişi başı kamu sağlık harcamasını 2013 yılı için 793 SGP dolar (satın alma gücü paritesi) olarak ilân etmiştir. Bu paranın karşılığı 2.519 TL'dir. Söz konusu paylaşım da yanıltıcıdır. TÜİK'in 'Sağlık Harcamaları İstatistikleri' verilerinden yararlanarak, kişi başına toplam sağlık harcaması (kamu ve özel) ile kişi başına kamunun sağlık harcaması ve kişilerin yaptıkları sağlık harcamalarını hesapladığımızda,

2009-2013 yılları için kişi başına toplam sağlık harcaması sırasıyla 798 TL, 837 TL, 922 TL, 1.009 TL ve 1101 TL iken, merkez ve yerel devlet (kamu) tarafından yapılan kişi başına sağlık harcaması 256 TL, 241 TL, 266 TL, 224 TL ve 251 TL'dir. Başka bir ifadeyle, kişi başına toplam sağlık harcamasının ancak, 2009 yılında %32,1'i, 2010 yılında %28,8'i, 2011 yılında %28,9'u, 2012 yılında %22,2'si ve 2013 yılında da %22,8'i kamu tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu durum sağlığa neredeyse hemen hiç yatırım yapılmadığından (söz konusu yıllarda %5,0'in altında gerçekleşmiştir), toplam cari sağlık harcamalarında kamunun payı ile benzerlik göstermektedir.

Bu veriler ışığında, toplam sağlık harcaması ve kişiler tarafından yapılan sağlık harcamasının (sağlık primi ve cepten harcamalar) düzenli bir biçimde artarken, kamu tarafından gerçekleştirilen sağlık harcamasının düzenli bir biçimde azalmakta olduğu görünür olmuştur. Bir başka ifadeyle, 2015 yılında sağlık hizmetlerine ulaşabilmek ve kullanabilmek için kişisel harcamalarımızı daha da artırmamız gerekecek.

Önceki sayımızda bu sayımızın dosya konusunu "Gelecek sayımızda ülkemizin kanayan yaralarından "Açlık grevleri-ölüm oruçları"nı ele alacağız." cümlesiyle paylaşmıştık. Bununla birlikte, çok uzun zamandan beri devam eden hazırlığımızı halâ tamamlamadığımız için sonraki sayımızda paylaşmayı planladığımız "Cinsel Yönelimler, Cinsel Kimlikler ve Sağlık" başlıklı dosyamızı bu sayımızda yayımlıyoruz. Dosyamızı, Remzi Altunpolat ve Onur Hamzaoğlu arkadaşlarımız hazırladılar. Herhangi bir değişiklik olmayacağı sözünü de vererek, gelecek sayımızın dosya konusunun "Spor ve Sağlık" olacağı sözünü veriyoruz.

Yeni yıl için sağlık, barış, özgürlük, ekmek ve mutluluk dilekelerimizi paylaşıyoruz...